RĂZBOIUL CA FENOMEN SOCIAL

Iulia GORINCIOI
Universitatea de Stat din Moldova
iulia.gorincioi@usm.md
ORCHID 0009-0005-1453-3910

CZU: 355.01:327.51/.57

Abstract: T*he paper gives a retrospective analysis of the contents of the concept war as a socio-political phenomenon and the changes therein in today's conditions.The Russian Federation's military aggression against Ukraine demonstrates how fragile peace is where there are geopolitical interests. The lack of responsibility of the West, the insufficiency of the effort made, did not prevent its unleashing.*

Keywords: *war, image of war, "smart weapons", nationalization of war, controlled chaos.*

Introducere

Actualitatea temei. Istoria omenirii a fost întotdeauna în strânsă legătură cu fenomenul războiului. Winston Churchill, prim-ministrul Angliei în perioada celui de al II-lea război mondial remarca destul de exact, că „războiul este destinul rasei umane**"[1, p. 196**]. Lunga istorie a societăţii umane arată, că războiului este misterios şi catastrofal, fenomenul cu cea mai amplă funcţie distructivă, cu cel mai pronunţat caracter homicid, cu cele mai adânci implicaţii asupra prezentului şi viitorului omenirii**[2].** Războiul nu este doar un calvar în istoria statelor şi popoarelor, el devenit un fenomen omniprezent, ce afectează toate sferele societăţii, iar această tendinţă este puţin probabil să scadă în viitorul apropiat. Conştiinţa umană nu este judecătorul inexorabil, aşa cum obişnuiesc să proclame profesorii de etică. Când societatea nu face reproşuri, suprimarea pasiunilor josnice încetează, iar oamenii comit acte crude, frauduloase, perfide şi barbare, atât de neconforme cu civilizaţia lor, încât ele (aceste acte) ar putea fi considerate imposibile. Războiul în felul său este o superconcentrare de dificultăţi, nenorociri, sacrificii, care, pentru a fi depăşite, necesită şi consumă eforturi supranaturale, forţe mentale, fizice şi morale enorme ale omului. Putem afirma astfel, că toate caracteristicile războiului sunt indisolubil asociate cu latura sa socială, fiind un fenomen multidimensional, fiecare epocă îşi lasă propria amprentă asupra naturii războiului. Dar, indiferent de scopurile, obiectivele şi cauzele sale de apariţie, războiul, în esenţa sa, este un fel de conflict social. De fapt, este apogeul acestui conflict şi, de regulă, este un conflict între state. Teoreticianul războiului în secolul al XIX-lea, Karl von Clausewitz scria despre acest lucru în lucrarea sa fundamentală „Despre război": „Războiul nu este altceva decât o continuare a politicii de stat prin alte mijloace" **[**3,p.55–56**],** vrând să spună, că dacă politica nu permite atingerea anumitor scopuri ale statului, vine un moment în care se folosesc „alte mijloace", bazate pe luptă armată.

Analiza războiului ca fenomen social are o mare importanţă practică şi teoretică. Nu există nici o persoană printre noi, care să nu fie familiarizată cu imaginile războiului - dramatice şi terifiante, grave şi umilitoare, ticăloase şi patimitoare. Printre problemele contemporane, cu greu se poate găsi o problemă mai complexă şi mai importantă decât problema războiului şi păcii. Viaţa şi pacea sunt cele mai importante valori ale umanităţii. Este o realitate incontestabilă, că războiul este un însoţitor permanent al omenirii. Continuitatea războaielor în istoria civilizaţiei este confirmată prin însăşi legea continuităţii inerentă războiului şi formulată de Odyssus Barot în secolul al XIX-lea, care menţiona: „Dacă luăm o perioadă destul de lungă din viaţa popoarelor, de la 1496 î.Hr. până la 1861, adică o perioadă de 3357 de ani, vom vedea că pentru 227 de ani de pace sunt 3130 de ani de război, adică pentru fiecare an de pace - 13 ani de război. Astfel, pe baza istoriei, întreaga viaţă a popoarelor este prezentată sub forma unui război continuu; acesta din urmă este, parcă, starea lor normală, iar perioadele scurte de pace dintre perioade lungi de război sunt doar un armistiţiu" **[4].** În această perioadă războaele au distrus peste 6 miliarde de oameni, ceea ce corespunde populaţiei planetei de la sfârşitul anilor 80 - începutul anilor 90 ai secolului XX **[5].** Şi astăzi, din păcate, oameni încă mai mor în războaie. În istorie apelurile la pace au fost proclamate în mod repetat, s-au construit numeroase modele teoretice ale păcii eterne, excluzând războiul. Dar, chiar şi la începutul celui de al treilea mileniu de existenţă, omenirea demonstrează, că războiul este un însoţitor permanent al istoriei umane, iar în condiţiile armamentului nuclear pericolul războiului rămâne pregnant. De aceea cea mai importantă problemă a politicii mondiale la etapa contemporană este problema războiului şi păcii - două stări calitative opuse ale societăţii, care au trăsături comune. Baza generală stabilă a războiului şi păcii este politica. Cu toate acestea, esenţa războiului şi a păcii este determinată nu numai de prezenţa unui element politic în ele, ci şi de conţinutul lor, de modul şi forma existenţei lor. Problema războiului este una dintre problemele urgente ale dezvoltării sociale a lumii contemporane. Acest lucru se datorează creşterii amploarii violenţei armate. Este important pentru noi să dezvoltăm o orientare corectă, ştiinţifică, în problema războiului, aşa cum în gândirea politico-filozofică există o interpretare ambiguă a problemei date. Până în secolul al XX-lea, cercetătorii s-au concentrat pe evaluarea morală a războiului, care a fost exprimată în opoziţie a două idei diametral opuse despre război: războiul ca rău social şi războiul ca funcţie necesară societăţii. Adepţii primii idei î-l condamnă ca o periculoasă patologie a societăţii [Platon, Rousseau, Kant, Tolstoi, Gandi], iar adepţii celei de a doua î-l proslăvesc ca fundament al progresului social [Heraclit, Aristotel, Machiavelli, Hobbes, Hegel, Nietzsche, Soloviou].

Să încercăm să răspundem la câteva întrebări importante : Ce este războiul astăzi? Cum în concepţia despre univers a popoarelor, naţiunilor se explică existenţa unei astfel de forţă, care împinge spre propria distrugere comunitatea? Care sunt rădăcinile acestui fenomen al umanităţii? Capacitatea de

a lupta a comunităţii umane este o trăsătură, care o distinge în mod clar de spectrul formelor de viaţă de pe planetă, dar nu li se opune, sau, mai degrabă, are un caracter paradoxal, combinând atât manifestările instinctive străvechi, cât şi acţiunile suprarаţionale ale unei persoane rezonabile?

Conţinut

I. Să pornim de la etimologia cuvântului „război", care provine din vechiul cuvânt german „werra", ale cărui rădăcini pot fi găsite, de exemplu, în cuvântul englez „war"**[6].** Într-o formă sau alta, acest cuvânt este prezent în toate limbile lumii, atât din trecut, cât şi prezent. Acest fapt este unul dintre indicatorii universalităţii acestui fenomen, prezentându-l în esenţă ca o bătălie, o ciocnire reciprocă a intereselor majore, care se rezolvă prin vărsare de sânge şi numai prin aceasta se deosebeşte de alte conflicte sociale.

Desigur, doctrina războiului şi a armatei este o parte organică a doctrinei oricărei societăţi. Războiul poate fi privit din toate părţile manifestării sale ca un fenomen unic şi în istoria dezvoltării umane. În fiecare cultură, în fiecare epocă istorică şi în fiecare stat războiul are trăsături unice, prezentate sub formă de imagini, datorită obiectivităţii fenomenului războiului, a caracteristicilor de percepţie a subiecţilor, a împletirii conştiinţelor individuale şi sociale, a fuziunii atât a elementelor ideologice cât şi a celor psihologice. Odată cu construcţia ascunsă a imaginilor de război de către subiect, există un fel de aprofundare a conştiinţei în mediul orientărilor, caracteristicilor şi imaginilor acestui fenomen, pregătite anterior, create în conformitate cu ideologia şi practica creării de mituri politice şi militare. Zona de înţelegere a războiului devine, astfel, o frontieră, un punct de întâlnire, de reflecţie şi interpretare, un prag între sălbăticie şi civilizaţie. Războiul este un fenomen unic în toate sensurile cuvântului şi este prezent în vieţile noastre sub formă de imagini, este „parte a artei politicului", iar în lupta pentru victorie în război va exista întotdeauna manipularea conştiinţei şi practica creării de mituri politice. Imaginile războiului creează atât imaginea de ansamblu a războiului, cât şi un anumit spaţiu figurativ, care nu este împărţit de graniţe geografice şi politice. Totalitatea conflictelor şi războaielor locale dintr-o zonă este percepută ca un singur război. Un lanţ de conflicte de intensitate scăzută formează un proces continuu, permanent în fiecare regiune individuală. Cu toate acestea, caracteristicile speciale ale războiului în actele juridice şi sursele oficiale nu coincid întotdeauna cu parametrii propriu-zis spaţio-temporali ai fenomenului. Din această necoincidenţă războiul are şi sens specific, individual, determinat de societatea dată şi etapa ei de dezvoltare. Astfel, de-a lungul istoriei mulţi gânditori au căutat să înţeleagă şi să dea răspuns la întrebarea ce este războiul? **[7].**

În epoca modernă, teoriile cu privire la război înregistreaza o mult mai mare diversificare. Criteriului religios şi celui juridic li se adaugă criterii noi, care devin permanente, cum ar fi cel biologic, etic, politic, sau psihologic**[8].** Bazele războiului sunt întotdeauna noumenale, ascunse, sunt în memoriile participanţilor la practicile sociale militare. Imaginile războiului sunt integrate în

tabloul lingvistic al lumii. Imaginea fiecărui război individual sintetizează imaginile altor războaie şi, la rândul său, imaginea însăşi acţionează ca unul dintre constructele figurative. Imaginea războiului este întotdeauna unitatea universalului şi specificului. În dinamica imaginilor războiului, se poate detecta dinamica însuşi a fenomenului războiului. Astfel, evenimentele războiului sunt inseparabile de coexistenţa lui, prezentate într-o gamă figurativă şi actualizate de practica socială.

Am putea generaliza, că la etapa contemporană razboiul poate fi definit ca o confruntare violentă în care sunt angajate componentele activităţii sociale: politice, economice, diplomatice, ideologice, psiho-morale, informaţionale, elementul definitoriu principal fiind confruntarea militară - lupta armată - ca instrument al promovării intereselor statului.

Ţinând cont de cele menţionate, vom sublinia, că omenirea, îndeplinindu-şi funcţia principală - de a trăi, şi-a dezvoltat tot odată şi metodologia şi filosofia existenţei sale. Una dintre cele mai importante componente ale acestei filozofii este dorinţa de a trăi mai bine şi de a lupta constant pentru o schimbare pozitivă a statutului său social existent**.** În istoria omenirii, această filozofie s-a manifestat întotdeauna în lupta dintre state şi alianţele lor pentru interesele formulate, ceea ce a dus în practică la un război aproape permanent (continuu). Aşa că războiul a devenit parte a existenţei omenirii. Pentru a câştiga aceste războaie, omenirea a dezvoltat cel mai eficient algoritm pentru conduita sa, a descoperit legile obiective ale războiului şi a dezvoltat capacitatea de a lupta la nivelul de „artă militară". Aşa că omenirea a existat, luptând aproape întotdeauna, însoţită de distrugerea fizică a ţării şi uciderea inamicului, de acapararea teritoriului, resurselor şi populaţiei astfel, întărind rolul social, internaţional al părţii învingătoare.

În aceste condiţii, în politologie războiul este cercetat sub aspectul determinărilor politice şi al evoluţiei relaţiilor dintre state. Înţelegerea războiului ca o continuare a politicii prin mijloace violente, după definirea lui Klauzevici, ne permite să tragem următoarele concluzii: 1. Războiul este purtat întotdeauna sub formă de violenţă armată. Cu toate acestea, este greşit să reducem războiul doar la luptă armată. Pe lângă ostilităţi, războiul este caracterizat şi de alte trăsături cum este lupta economică, confruntarea ideologică între beligeranţi, impactul psihologic a luptei asupra părţilor implicate, ect.; 2. Esenţa războiului rămâne neschimbată de-a lungul istoriei umane, el manifestând dialectica variabilităţii şi stabilităţii. Politica statelor beligerante se schimbă. Se schimbă şi formele şi metodele operaţiunilor de luptă, utilizarea armelor şi a echipamentelor militare. Latura stabilă a războiului se manifestă prin faptul, că a fost şi rămâne o continuare a politicii statelor prin violenţa armată; 3. Războiul nu este o politică obişnuită, ci o politică desfăşurată în primul rând, cu ajutorul unui mijloc special – violenţa armată, care ia forma luptei armate. Războiul este condus de politică. Politica alege inamicul, determină echilibrul general de forţe, sarcinile forţelor armate, condiţiile de implementare a acestora. Prin urmare, războiul nu este doar o luptă a forţelor armate, ci şi o competiţie a economiei, politicii şi o ciocnire a

ideologiilor. Odată cu izbucnirea războiului, politica nu trece în plan secund, supunându-se strategiei, ci influenţează activ războiul. Astfel, vedem o serie de interdependenţe ce se manifestă în relaţia dintre război şi politică.

Analizând istoria războaielor civilizate şi a conflictelor militare, teoriticienii evidenţiază şase generaţii de război împărţite în războaie din perioada pre-nucleară şi propriu-zis nucleară **[9].** Trecerea de la o generaţie de război la alta este provocată de dezvoltarea armelor folosite, definită ca „revoluţie în afacerile militare" **[**10**],** demonstrând, că războiul fiind un fenomen socio-politic complex, continuă să se prezinte ca o stare specială a societăţii şi a statului, ca o formă violentă, specifică de relaţii, contradicţii şi litigii între state şi popoare. Aşa, dacă pentru K. Marx, contradicţiile economice sunt fundamentale în război, atunci pentru K. Clausewitz – importante sunt cele politice, dacă pentru S. Hanington incompatibilitatea culturilor este baza războiului, atunci pentru M. Creveld, războiul este un fenomen cultural **[**11,p.122-123**].** Abordarea socială a războiului include înţelegerea lui: 1) ca instrumentul, care asigură securitatea societăţii; 2) ca consecinţă a contradicţiilor religioase şi culturale generale şi a modului de rezolvare a acestora; 3) ca instrument de politică; 4) ca consecinţă a contradicţiilor economice şi a modului de rezolvare a acestora într-un context formaţional sau civilizaţional; 5) ca luptă pentru supravieţuirea popoarelor în termeni sociali şi biologici; 6) ca creaţiile jocului "**[**12, p. 53**].**

Clausewitz sublinia că războiul este continuarea politicii de către alţii prin mijloace violente, deci în condiţiile contemporane într-un război nuclear politica s-ar putea să nu-şi mai găsească continuarea, deoarece un astfel de război ar însemna moartea omenirii. Altfel spus, alternativa în politică – victorie sau înfrângere – s-a transformat într-o altă alegere: viaţă sau moarte. În aceste condiţii una dintre sarcinile cheie ale politicii mondiale a devenit dezarmarea generală şi întărirea securităţii internaţionale şi naţionale. Dacă cursul dezvoltării istorice a sistemelor politice, de regulă, a fost însoţit de războaie, atât externe, cât şi civile, atunci epoca noastră oferă un exemplu impresionant de acest gen, deoarece profilul său politic este în mare măsură modelat de evenimente militare precum două războaie mondiale, războaie anticoloniale, războaie civile, războiul rece şi ameninţarea constantă a războiului nuclear. Astfel, războiul şi politica sunt strâns legate între ele. În plus, continuitatea conducerii politice şi militare este asigurată de faptul, că cel mai înalt lider politic al ţării (monarh, preşedinte, prim-ministru) este adesea şi cel mai înalt lider militar - Comandantul Suprem al tuturor forţelor armate.

Sistemele politice creează organisme sociale pentru a duce război, orientat atât împotriva duşmanilor externi, cât şi împotriva grupurilor interne, care încearcă să răstoarne elitele. Aceste organisme formează în cele din urmă cea mai importantă parte a aparatului guvernamental din fiecare sistem politic. Războiul este forma extremă pe care o iau conflictele interne şi externe în realitatea politică. În timpul războiului, grupurile de luptă încearcă să realizeze prin violenţă armată ceea ce nu au putut realiza în negocieri. Fiecare dintre aceste grupuri caută să-şi

impună voinţa inamicului, subordonându-l obiectivelor sale politice. În sistemele politice, războiul îndeplineşte deci, o funcţie instrumentală: nu este un scop în sine, ci doar un mijloc de a atinge anumite scopuri politice. În război, oamenii se confruntă nu ca indivizi, ci ca membri ai comunităţilor politice (state, grupuri rebele, etc.), punându-şi viaţa în pericol într-o măsură sau alta în lupta pentru forţele politice, ale căror puncte de vedere le pot împărtăşi sau nu. De obicei, sistemele politice sunt organizate în aşa fel încât elitele pot folosi constrângerea pentru a forţa indivizii să suporte atât pericolul personal al războiului, cât şi costurile financiare ale lui. Pe parcursul războiului, puterea elitelor este întărită, iar în sistemul politic apare o nouă ordine de priorităţi. Dar fenomenul războiului are o influenţă decisivă asupra sistemului politic, nu numai în timpul ostilităţilor, ci şi în timp de pace. Într-adevăr, o parte semnificativă a bugetului naţional este cheltuită pentru finanţarea aparatului militar.

Până acum, nu au existat suficiente motive pentru a crede în prevenirea definitivă a războiului ca expresie a conflictelor interne şi externe ale sistemelor politice, deşi, în unele privinţe, s-a ivit o situaţie fără precedent. Într-adevăr, tehnologia nucleară a dus la faimosul „balans al fricii", deoarece utilizarea ei ar duce la consecinţe devastatoare. Acest fapt a forţat marile puteri nucleare să caute o formulă pentru supravieţuirea rasei umane. Pentru prima dată în lungul său drum istoric, marcat de dezvoltarea ştiinţei şi tehnologiei, omenirea s-a confruntat cu un pericol real de autodistrugere. Poate că aceasta este cea mai dificilă provocare care i-a fost aruncată în întreaga sa istorie.

Tot odată există şi o influenţă inversă - impactul politicii asupra războiului:1.Politica este elementul principal în determinarea esenţei sociale a războiului.Politica corespunzătoare generează direct război. Ea determină direcţia, natura pregătirii statului pentru război. Prin urmare, războiul este o continuare a politicii, face parte din politică; 2.Politica determină direcţia şi natura pregătirii unui stat sau a unei coaliţii de state pentru război;3.Politica determină scopurile, obiectivele, mijloacele de război. Politica conduce pregătirea bazei materiale şi tehnice a războiului, activează organele de stat în sfera relaţiilor internaţionale şi reglementează natura relaţiilor sociale în interiorul ţării. În acest fel, politica conferă războiului un anumit caracter social - drept sau nedrept, echitabil sau inechitabil; 4.Politica ghidează pregătirea materială pentru război; 5. Mobilizează toate forţele pentru a obţine victoria; 6.Politica are un impact asupra cursului şi rezultatului războiului prin formularea de planuri strategice, obiective ale războiului. Prin strategie, politica influenţează forme şi metode specifice de luptă armată. Controlează cursul ostilităţilor, gestionează procesele care afectează cursul şi rezultatul războiului; 7.Politica foloseşte rezultatele războiului încheiat. Ea propune noi obiective şi sarcini pentru clase şi state bazate pe consecinţele sociale reale ale războiului.

Putem concluziona, că războiul este un proces contradictoriu multidimensional complex, care duce atât la pierderi, la distrugerea valorilor

materiale, la suferinţe şi dezastre umane, cât şi stimulează în anumite condiţii progresul social.

II. O altă problema în acestă perspectivă de idei, este problema prevenirii războaielor ca principalele subiecte de cercetare ştiinţifică. Cuvintele despre necesitatea menţinerii păcii au devenit deja o formulă standard în documentele strategice ale organizaţiilor internaţionale şi ale guvernelor naţionale în condiţiile când potrivit ONU, armele nucleare de astăzi pot distruge planeta cel puţin de 15 ori. Cu toate acestea, practica ultimului an 2022 arată, că problema prevenirii războiului se rezolvă mai mult în cuvinte decât în fapte. Invazia agresivă a Federaţiei Ruse asupra Ucrainei ţine încordată toată Planeta prin ameninţările declarate de Vladimir Putin de a folosi arma atomică. Acest război între două popoare slave a fost practic de neimaginat.

Înrăutăţirea stării de pace la nivel global a fost precedată de mai mulţi factori.Trebuie să menţionăm, că încordarea relaţiilor ruso-americane se simte începând cu sammetul NATO de la München din 10 februarie 2007. În cadrul acestui sammet Vladimir Putin, preşedintele FR a ţinut celebrul său discurs, pe care mulţi jurnalişti şi experţi occidentali l-au considerat ca declaraţie a unui nou Război Rece între Russia şi Occident. În discursul său Vladimir Putin, în special, a învinuit Statele Unite că încearcă să întroducă conceptul de lume unipolară. Putin a criticat şi extinderea NATO spre Est, numind-o factorul care reduce încrederea reciprocă, când NATO îşi împinge forţele avansate la graniţele de stat cu Rusia, în timp ce FR "respectă cu stricteţe acordul, nu reacţionează la aceste acţiuni". Totuş Putin întreabă împotriva cui este această extindere şi ce s-a întâmplat cu asigurările pe care le-au dat partenerii occidentali după desfiinţarea Pactului de la Varşovia? de ce acum nimeni nu-şi mai aminteşte de declaraţiile făcute?**[13].** Un an mai târziu, la sammetul NATO de la Bucureşti din 7 aprilie 2008 s-a discutat la concret posibilitatea de primire în perspectivă ca membru NATO a Ucrainei şi Gruziei, ceea ce însemna, că nu s-a ţinut cont de observaţiile făcute de Putin cu un an mai devreme la München. Evident că partea rusă în frunte cu preşedintele Putin manifestau o accentuată nemulţumire vis-a-vis de extinderea spre est a hotarelor NATO. În presă chiar se vehicula, că Purin ca şi cum i-ar fi reproşat lui Djon Buş, preşedintele SUA, că "*Ucraina doar nu este stat* în sensul deplin al cuvântului, că Ucraina este parte din Europa de Est, iar cea mai mare parte din ea aparţine Rusiei, aşa că te rog să ţii cont de asta, Djon**" [14].** Ca rezultat a urmat războiul contra Gruziei din vara anului 2008, conflictele din Dombas şi Lugansc, anexarea Crimeii în 2014, iar apoi operaţiunea specială militară (OSM) în Ucraina din 24 februarie 2022.

Comunitatea mondială a impus mai multe valuri de sancţiuni, în special economice şi financiare anturajului putinist, businessului rusesc, izolându-l şi deconectându-l prin SWIFT de la relaţiile mondiale, încercând să impună FR să-şi revadă scopurile OSM în Ucraina şi să-şi retragă trupele în corespundere cu harta politică din 24 februarie 2022. Tot odată Conferinţa de Securitate de la München

din 17-19 februarie 2023 a avertizat asupra diviziunii tot mai mari în materie de "ordine mondială", subliniind că ceea ce vedem acum este o agresiune rusă împotriva Ucrainei, este un război imperialist, iar Rusia vrea să pună mâna cu forţa pe o parte a teritoriului Ucrainei – stat independent. „Poate că Rusia a intenţionat să cucerească toată Ucraina şi, de asemenea, a sperat că va realiza acest lucru rapid şi uşor. Acest lucru nu s-a întâmplat, datorită eroismului ucrainenilor, dar trebuie să spunem sincer - [se declară prin vocea celor 55 de state participante la Conferinţă, care au declarat această solidaritate cu Ucraina] - nu vom suporta acest lucru, pentru că structura de securitate şi pace în Europa nu va suporta o redesenare de frontierelor în Europa, că nimeni nu va răsfoi cărţile de istorie, aşa cum face Putin acum şi nu vom căuta unde a fost teritoriul Rusiei pentru a spune mai târziu, că vreau să returneze toate acestea înapoi. Acest lucru este inacceptabil”**[15].** Statele participante la Conferinţă au susţinut Ucraina, pentru care războiul este unul drept împotriva agresiunii Rusiei, care i-a invadat teritoriul. Ucraina primeşte sprijin financiar, politic, umanitar şi militar de la o serie de state din toată lumea, dornice de pace şi stabilitate, dar vorbim doar de asistenţă, măsuri de sprijin şi nu de participare la război, iar preşedintele rus cu siguranţă înţelege bine acest lucru.

Cel mai sângeros război din Europa, “războiul actual a fost determinat de reformele anului 1992, când prin privatizare s-a creat clasa de mari proprietari, de criminali, de bandiţi şi invadatori de privatizare, astfel încât să nu permită restaurarea comunismul. Putin a fost numit ca persoana de încredere a familiei prezidenţiale Eliţîn, a administraţiei prezidenţiale şi a bancherilor şi oligarhilor Yumashev-Dyachenko, familiei Voloshin, Berezovski”**[**16**]**. Puterea de la Kremlin, tradiţional se fundamenta pe corupţie, iar reformatorii, desigur, erau susţinuţi de toţi tipii care au dorit privatizarea: parcul nomenclaturist, oligarhii, bandiţii - toţi erau interesaţi de privatizare şi de garanţia, că comunismul nu se va întoarce. “Sarcina lui Putin a fost să garanteze proprietatea privată a acestora, privilegiile lor. Din această perspectivă era privită de Putin şi Ucraina, - menţionează renumitul filosof şi scriitor rus contemporan Mihail Veller. - Lui Putin i-a fost frică, că Ucraina se va alătura la NATO, înţelegând aceasta ca promovarea NATO la graniţele Rusiei. Reeşind din aceasta a luat decizia, ca să spunem aşa, ….de a întoarce Ucraina în portul natal, pentru a restabili cumva ordinea după prăbuşirea Uniunii Sovetice. …. din punctul de vedere al beneficiului Rusiei, aceasta a fost o decizie nebună**”,** - concluzionează filosoful **[17].** În această ordine de idei filosoful ucrainean Andrei Baumeister subliniază chiar după prima săptămână de război, că “pentru Rusia, acest război nu are nici un sens. …în ultimii douăzeci de ani, Rusia, în ciuda politicii sale dure, agresive, a obţinut unele rezultate pe arena internaţională: în Orientul Mijlociu, Europa, China, India, America Latină, în ciuda sancţiunilor, menţinând bune relaţii economice cu ţări precum Germania, Franţa şi cu o gândire strategică rezonabilă, această ţară ar fi putut câştiga treptat avânt ca unul dintre centrele de putere globală... Aceasta ar fi fost o investiţie bună pentru Rusia în viitor şi această linie ar fi

putut dura zeci de ani. Faptul că Putin şi conducerea rusă au decis asupra acestui act de agresiune şterge toate „rezultatele" între ghilimele ale acestui regim. Acum toate acestea se prăbuşesc brusc şi vedem că în câteva zile Rusia devine din ce în ce mai izolată de ştiinţa mondială, de cultura mondială, de sportul mondial, de tehnologie, de afaceri, dar cel mai important, îşi pierde chiar şi cei mai devotaţi susţinători din Europa şi America, din întreaga lume.... firesc, Rusia a avut susţinători, pentru că Putin a jucat cartea unui astfel de conservatorism tradiţional cu o conotaţie religioasă. Chiar şi aceşti oameni întorc acum spatele Rusiei şi acesta este un semn al următoarei crize foarte grave pentru conducerea Rusiei. Acesta este începutul sfârşitului. Iată de ce am considerat începutul acestui război absolut iraţional, inutil pentru Rusia, distructiv pentru politica, economia, cultura şi ştiinţa ei.... Acest lucru se datorează principalei gafe ideologice a Kremlinului, deoarece credeau că va fi o plimbare destul de uşoară, că o parte semnificativă a populaţiei îi va primi aici cu braţele deschise, că sunt aşteptaţi aici. Ceea ce văd ei aici este în contradicţie directă cu aşteptările lor....realitatea arată că nu-i aşteaptă nimeni aici, nu sunt bineveniţi, iar după bombardarea monstruoasă a zonelor rezidenţiale cu bombe şi rachete este foarte greu să stăpâneşti mânia, ura şi toate emoţiile negative nu numai faţă de Putin şi conducerea politică a Rusiei, ci şi faţă de Rusia ca atare."**[**18**].** Încă în 2014 acelaş Mihail Veller a menţionat, că războiul FR cu Ucraina, "dacă nu dă Doamne, se va declanşa, va fi cu siguranţă un dezastru, în primul rând, pentru Rusia, care ar putea duce până la destrămarea ţării... Ei nu înţeleg, - spune Veller, - că lucrează împotriva lor, adică adaugă neîncrederea comunităţii internaţionale faţă de Federaţia Rusă şi că pentru comunitatea internaţională este mai bine să preieie controlul asupra armelor nucleare ale Rusiei, pentru că este imposibil să trăieşti paşnic şi calm alături de ea"**[**19**]**. Scriitorul subliniază, că asta este de fapt „teribila logica a colapsului imperiului. ...ceea ce ar putea face mai bun în aceste condiţii Rusia este să-şi retragă trupele la graniţa anului1991 şi să înceapă să negocieze pacea, ...ei bine, în scăderea despăgubirilor, a restructurărilor îndelungate, pentru a se salva"**[**20**]**.

Mihail Veller menţionează dintr-o perspectivă globală, că pe lângă cauza internă a războiului, mai există şi una externă :„Tot ceea ce se întâmplă acum pe teatrul de război ruso-ucrainean face parte din procesul politic mondial şi fără a-l lua în considerare, fără a-l înscrie ca parte a procesului mondial, nu poate fi înţeles corect războiul dat"[21]. Trei decenii de globalizare demonstrează că globalizarea, suveranitatea statală şi democraţia sunt dimensiuni incompatibile. Trebuie să înţelegem, că mulţi teoreticieni au criticat dezvoltarea turbulentă şi neaşteptată a societăţilor capitaliste în secolul al XX-lea şi au căutat căi alternative de dezvoltare socială. Filosoful atrage atenţia, că "... din moment ce clasa muncitoare nu mai este acel proletariat revoluţionar, este imposibil să-l ridici la revoluţie, miza schimbării societăţii burgheze constă în crearea cât mai multor minorităţi...toate minorităţile rasiale, naţionale, religioase, sexuale, precum şi femeile împotriva bărbaţilor, toţi ne divizăm, iar dreptul unei persoane

ca şi cum este mai important decât drepturile statului, parcă drepturile piciorului tău stâng sunt mai importante decât drepturile întregului organism**" [22]**. În aşa mod, drepturile minorităţilor trebuie respectate în primul rând, pentru că minoritatea este slabă, în ciuda faptului că nu există minorităţi fără majoritate. În aceste condiţii în 1965, într-o vilă din Italia, David Rockefeller - o persoană foarte serioasă, unul dintre cei mai bogaţi oameni din lume, a chemat câteva zeci de intelectuali să vorbească despre problemele globale: că în viitorul apropiat va fi puţină apă, va fi puţin pământ, va fi puţină mâncare, va fi puţin oxigen în aer, ect. Şi că este necesar ca ei să facă ceva, să propună proiecte pentru ameliorarea situaţiei. Aşa, după 3 ani, a apărut celebrul Club de la Roma, cu concluziile corespunzătoare: că trebuie să consumăm mai puţin, să producem mai puţin, să reducem nivelul de dezvoltare al economiei la zero. Altfel spus - economia trebuie să stagneze. Plus la toate, ar trebui să fie mai puţini oameni, ar trebui să existe mai multă egalitate între statele bogate şi cele sărace. Din aceste perspective Convenţia-cadru a Naţiunilor Unite de la Paris asupra schimbărilor climatice, cu forţă juridică obligatorie, semnată la 22 aprilie 2016 şi ratificată de Uniunea Europeană la 5 octombrie 2016, subliniază crearea unui fond pentru reducerea decalajului dintre statele bogate şi cele sărace, o simplă redistribuire a bogăţiei în favoarea statelor sărace**[23]**.

Dar ce înseamnă să fie în general mai puţin oameni? Mai puţin consum? Miliardul de aur - este în acest cadru al procesului mondial global - o expresie concentrată, din care forumurile anuale sunt cei 3000 de indivizi ce îi reprezintă pe miliardul de aur, toţi preşedinţii de ţară, prim-miniştrii, miliardarii şi aşa mai departe. În esenţă - ei conduc lumea, determină cursul economiei. Şi economia dictează politica **[24].** În aceste condiţii, - continuă filosoful, - "războiul ruso-ucrainean face parte din acest proces, distruge economia în primul rând, desigur, a Ucrainei, oraşele care sunt bombardate, casele, fabricile, centralele electrice, etc. În al doilea rând, distruge însăşi economia Rusiei, care este atât de frumos jefuită şi prin factorul de corupţie. Ceea ce Ucraina ştie din propriul exemplu, pentru că face la fel, vorbind despre corupţie. Paralel este distrus genofondul acestor ţări, care şi aşa aveau probleme demografice. Dar dacă economia este risipită şi vor fi mai puţini oameni, - menţionează scriitorul rus, - asta este în tendinţa generală a procesului global, acest lucru se numeşte haos controlat. De aceea se dau arme exact cât este nevoie ca razboiul să nu fie pierdut de nimeni si să nu fie căştigat de nimeni, continuînd războiul şi epuizând ambele părţi. În plus, Ucraina cade în cea mai severă dependenţă faţă de Occident, pentru că încheerea războiului cu victoria Ucrainei presupune un scop foarte modest al Ucrainei : să-şi refacă graniţele din 1991, recunoscute şi înfiinţate chiar de însăşi FR. Nimeni nu constată, că mai departe ţara trebuie să fie reconstruită, iar banii necesari îi poate da doar Occidentul prin fondul monitar internaţional la pachet cu anumite exigenţe" **[25].**

Ne întoarcem la globalizare, unde sunt demonstrate tezele : mai puţini oameni, mai puţină producţie, dizolvarea frontierelor de stat, dezaprecierea

suveranităţii statelor, amestecarea popoarelor, toate drepturile tuturor minorităţilor, ect. Şi astfel „nici o independenţă, deoarece globalismul este regula celor aprocsimativ 2% de oameni superiori, iar poporul nu poate influenţa nimic în nici un fel. Iată din acest punct de vedere trebuie să înţelegem şi războiul dat”, - concluzionează filosoful**[26]**.

Următoarea mare secţiune asupra căreia consider, că este absolut necesar să ne oprim este întrebarea despre cine sunt autorii războiului. Andrei Illarionov, ofiţer superior la Centrul pentru Politică de Securitate din Washington, preşedinte al Institutului de Analiză Economică, fost consilier al preşedintelui Vladimir Putin, confidentul său în clubul internaţional G-8, subliniază, că „dacă principalul vinovat este Putin, coautorul lui este Joe Biden, prezidentul SUA” **[27]**. „Activitatea lui Biden”, - continuă Ilarionov, - “ar trebui împărţită în două părţi. Primele 13 luni în care domnul Biden este preşedinte la Casa Albă, din 20 ianuarie 2021 până în 23 februarie 2022, iar a doua parte este în perioada de război - 24 februarie 2022 până la sfârşitul mandatului. În prima parte a activităţii prezidenţiale tot ce a făcut domnul Biden şi administraţia lui e că n-au făcut nimic pentru a împedica dezlănţuirea războiului. Chiar mai mult, odată cu venirea la putere a lui Bidon se agravează brusc situaţia în Donbas, unde până atunci funcţiona aşa-numitul acord convenţional de încetare a focului şi unde numărul militarilor ucraineni ucişi de focul separatist scade de 16 ori între prima şi ultima zi a jumătăţii anului ca trecere de la guvernarea lui Obama la guvernarea lui Tramp”, - menţionează Illarionov **[28]**. Expertul arată, că în primele zile de guvernare ale lui Biden focul se intensifică, iar numărul celor decedaţi creşte semnificativ; iar din martie 2021 începe demonstrativ concentrarea trupelor militare la hotarele Ucrainei**.** În aceste condiţii preşedintele Zelenschii se adresează marilor lumii, avertizând despre pericolul de la hotarele ţării. Dar, el parcă nu este auzit. Şi cu toate, că administraţia americană atenţiona nu odată, că nu vor discuta despre Ucraina, fără Ucraina, pe din spatele Ucrainei, nici o problemă ce ţine de interesul ei, pe 16 iunie 2021 Biden se întâlneşte cu Putin la Geneva, după care, Putin întră într-o conferinţă de presă şi informează publicul, că administraţia americană este în favoarea implementării integrale a acordurilor de la Minsk, necătînd la faptul că administraţia ucraineană a subliniat nenumărate ori, că acest acord nu respectă interesele Ucraineii **[29]**. În dimineaţa zilei de 17 iunie 2021, apare un interviu cu privire la secretarul de stat adjunct al SUA, doamna Victoria Nulland, o persoană foarte importantă, cunoscută, influentă, care a fost direct implicată în negocierile dintre domnul Bidan şi domnul Putin la Geneva. Aşa că dă un interviu nu doar ca persoană care supraveghează acest domeniu, ci ca una care a fost prezentă fizic şi spune ceea ce nimeni nu ştia încă. Ea spune, că “preşedintele SUA a susţinut pe deplin atât punerea în aplicare a acordurilor de la Minsk , cât şi acordarea de autonomie entităţilor separatiste. Evrica! Chiar şi pentru Putin aceasta a fost o descoperire, aşa cum despre autonomie pentru zonele separatiste nici nu s-a ridicat întrebarea”, - menţionează Illarionov**[30]**.

Între timp, la hotarele dintre FR şi Ucraina continua concentrarea trupelor militare. Pe 1 septembrie 2021, Zelensky soseşte la Washington. Principalul lucru pe care îl cere este ajutorul militar, dar este refuzat. Cele mai influente ziare americane din 30 octombrie 2021 încep un val de publicaţii în Washington Post, cu informaţii despre concentrarea trupelor ruse la graniţa ruso-ucraineană, cu ameninţarea unei posibile invazii şi în tot acest timp autorităţile ucrainene apelează la americani pentru asistenţă militară, care vor rămâne ne auzite în continuare. În 22 ianuarie 2022 toţi cetăţenii americani şi străini au fost rechemaţi de pe teritoriul Ucrainei, iar trei nave de război ale SUA, care erau de serviciu în Marea Neagră au fost retrase din bazinul Mării Negre. Apoi personalul diplomatic al ambasadei americane se retrage de la Kiev la Lvov, pentru început şi apoi pleacă de pe teritoriul Ucrainei pe teritoriul Poloniei. În 20 februarie Biden se adreseaza preşedintelui Zelensky, propunându-i să plece de la Kiev, apoi va repeta aceasta propunere de mai multe ori. „Aceasta înseamnă, - subliniază acelaş expert Illarionov, - "că şeful SUA dă undă verde viitoarei invazii a teritoriului Ucrainei, anunţate şi mediatizate pe scară largă" **[31]**. Desigur, nu se poate să nu ne amintim aici şi de vizita subsecretarului de stat al SUA pentru Afaceri Politice domnul W. Nicholas Burns la Moscova în a doua treime a zilei de 21 noiembrie 2021**[32],** unde se întâlneşte cu domnul Naryshkin, domnul Patrushev, are o conversaţie telefonică cu preşedintele Putin. Cel mai interesant lucru este, că după această conversaţie, cum a spus în repetate rânduri în interviurile sale, că "ajungând la Moscova, şi-a făcut impresia, că Putin nu era hotărât încă să atace Ucraina" **[33]**. Şi imediat după ce pleacă de la Moscova, vedem acest lucru confirmat de toate documentele, că numărul trupelor ruse la granita ruso-ucraineana începe să crească, iar pregatirile pentru invazie din 24 februarie continuă. Cu alte cuvinte, înnaintea vizitei lui W.Burns, Putin nu luase încă decizia definitivă de a ataca Ucraina, iar după - decizia devine sigură.

Ca concluzie, putem afirma, că cel puţin pasivitatea, indiferenţa preşedintelui Bidon şi administraţiei lui au contribuit la dezlănţuirea acestui război. Dar din analiza făcută se crează impresia unui interes ascuns al SUA şi al înalţilor demnitari în dezlănţuirea războiului. Ce-ar însemna asta?

Concluzii

După cum arată istoria, războiul este „tovarăşul etern al istoriei umane". Studiul războaielor este un element indispensabil al educaţiei umanitare. Deţinerea de informaţii despre conceptele moderne de războaie în tradiţia politico-filosofică este o componentă necesară a culturii generale umane a unui specialist

La începutul mileniului trei s-a trecut deja în unele cazuri de la concepţia „forţe contra forţe" la cea privind „sisteme de luptă contra sisteme de luptă", în cadrul cărora un loc important îl ocupă sistemele de conducere cu componentele lor tehnice principale: comunicaţii, calculatoare şi informaţii **[34].** Perfectionarea tehnologiilor informaţionale si utilizarea armelor inteligente, combinarea raţională a formelor şi a metodelor luptei armate cu cele de război informaţional a devenit o

realitate în condiţiile secolului XXI. În viitor „inteligenţa" artificială va avea locul preponderant **[35]**, importanţa „armelor inteligente" va creşte enorm**.**

Şi în aceste condiţii cetăţenii sunt obligaţi să realizeze, să înţeleagă în profunzime procesele politico-militare în desfăşurare în lume, în Europa, şi în ţară. Războiul trebuie să rămână în trecut şi nu există niciun preţ care să nu poată fi plătit pentru a-l împiedica să înceapă.

Bibliografie:

1. Churchill W. Мировой кризис: пер. с англ. Москва; Ленинград: Государственное военное изд-во, 1932. 328 p. (In Russ.)
2. Razboiul şi lupta armată. Continutul şi fizionomia generală a luptei armate. Ion Barbaresco: https://www.armyacademy.ro/reviste/2_2001/c3.html (accesat 13.02.23)
3. Клаузевич К. О войне: пер. с нем. Москва: Логос; Наука; 1994 г. 448 стр.
4. Odysse Barot. “Philosophie de l’histoire”; Paris; 1864, p.20.
5. Гулевская Н.А., Гулевский Н.А. Место войны как социального явления в национальном сознании российского общества: философский анализ. Вестник Волгоградской академии МВД России. 2015;(4):165–170. (In Russ.)
6. Cel grec antic „polemos”, care înseamnă şi „război”, iar rădăcinile cuvântului latin „bellum” („război”) sunt păstrate în engleză prin „belligerent”- luptător.
7. Heraclit credea că războiul determină cine va fi sclav şi cine va fi liber, că acţionează ca tată şi rege al tuturor lucrurilor. Socrate, la rândul său, printre motivele războiului numea imperfecţiunea omului, incapacitatea lui de a înţelege semnificaţia binelui şi răului, nerespectarea voinţei guvernanţilor. În această ordine de idei Aristotel vedea războiul ca mijlocul natural de dobândire a proprietăţii, ca mod de împotrivire şi limitare a instinctului în zoon politikon. Hugo Grotius pune bazele metodologice în definirea şi explicarea razboiului. In lucrarea sa „De jure belli" el afirma că razboiul este o recurgere efectiva la forţă, care nu diferă de starea de pace decât prin înlocuirea temporară a unui cod juridic cu altul. Voltaire considera războiul o absurditate. Kant propunea puternicilor lumii să semneze un tratat al păcii eterne, să creeze republica republicilor - *civitas civitatum,* - în care să se instaureze un drept uman, garanţie a păcii si libertăţii statelor. Neînţelegând însă esenţa şi cauzele reale ale războiului, gândirea iluministă nu a putut depăşi limitele unui ideal utopic.
8. A se vedea: Ionel Barbulescu. Lt.col.lect.univ.drd. Razboiul si lupta armata. Continutul si fizionomia generala a luptei armate : https://www.armyacademy.ro/reviste/2_2001/c3.html (accesat 13/02.23)

9. Слипченко В.И. Войны шестого поколения: Оружие и военное искусство будущего [Интернет]. Москва: Вече; 2002.:http:www.libros.am/book/read/id/52435/slug/vojjny-shestogo-pokoleniya-oruzhie-i-voennoeiskusstvo-budushhego.
10. Слипченко В.И. Войны шестого поколения: Оружие и военное искусство будущего [Интернет]. Москва: Вече; 2002.:http:www.libros.am/book/read/id/52435/slug/vojjny-shestogo-pokoleniya-oruzhie-i-voennoeiskusstvo-budushhego.
11. Арзуманян Рачья. Нелинейная природа войны. «21-й ВЕК», № 1, 2005г. : 122-123 http://www. noravank. am/ upload/pdf/193_ru.pdf (accesat 02.03.2023)
12. Гулевский А.Н., Гулевская Н.А., Доронин Ю.П. Анализ представлений о войне как социальном явлении в философии. Философия права. 2019; (4): 50–57. https://elibrary.ru/item.asp?id=41456003 (accesat 07.03.23).
13. Пастуховские четверти/ Владимир Постухов и Алексей Венедиктов//(accesat 02.03.2023)[Internet]//: https://www.youtube.com/watch?v=hQoPTKETSqI (accesat 02.03.2023)
14. Редакция. Михаил Фишман. Зачем Путину Украина на самом деле//| https://www.youtube.com/watch?v=rD036VGGl6A(07.03.23);Украинская правда от 7апреля 2008 WWW. PRAVDA.COM.UA (07.03.23)
15. Ibidem
16. Веллер Михаил. Свет в конце лабиринта: пожар не гаснет[Internet].https://www.youtube. com/watch?v =eKpC 0HiY14
17. Ibidem.
18. Андрей Баумейстер. Война в Украине и геополитическая революция https://www.youtube.com/watch?v=xJH-phRCXSk (03.03.22)].
19. Веллер Михаил. Свет в конце лабиринта: пожар не гаснет https://www.youtube. com/watch?v =eKpC 0HiY14 .
20. Ibidem.
21. Ibidem
22. Ibidem
23. Acordul de la Paris – Convenţia-cadru a Naţiunilor Unite assure schimbărilor climatize: https://eur-lex.europa.eu/content/paris-agreement/paris-agreement.html?locale=ro (accesat 03.03.23); a se vedea şi Андрей Фурсов. Закрытый доклад мировых элит. Четыре варианта будущего. https://www.youtube.com/watch?v=vnW6xF8MDc8&t=233s (accesat 03.03.23)
24. Веллер Михаил. Свет в конце лабиринта: пожар не гаснет[Internet]. https://www.youtube.com/watch? v=eKpC_0HiY14 (accesat 14 03 2023)
25. Ibidem
26. Ibidem
27. Андрей Илларионов. Российска-украинская война [Internet]. https: //www. youtube. com/watch?v=r-B1J3O8gVY (accesat 15.03.23)

28. Ibidem
29. Ibidem
30. Ibidem
31. Ibidem
32. Directorul Agenției Centrale de Informații a SUA (CIA), William Burns, a avut la Moscova, o întrevedere cu extrem de influentul şef al Consiliului de Securitate al Federației Ruse, Nikolai Patruşev: https://www.digi24.ro/stiri/externe/sua/directorul-cia-a-avut-o-intrevedere-la-moscova-cu-seful-consiliului-de-securitate-al-federatiei-ruse-1722137 (accesat 03.03.23)
33. Ibidem
34. Vasile Simileanu, Gheorghe Nicolaescu, Războiul informațional, Editura Top Form, Bucureşti, 2004
35. Ionel Barbulescu, Lt.col.lect.univ.drd Razboiul si lupta armata. Conţinutul şi fizionomia generală a luptei armate: https://www.armyacademy.ro/reviste/2_2001/c3.html (accesat 13/01.23)